

УДК 271.4-475-722.52 Софрон Мудрий
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.4>

ВПЛИВ ОТЦЯ СОФРОНА МУДРОГО НА РОЗВИТОК ПРОПОВІДНИЦТВА В УКРАЇНСЬКІЙ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ ЦЕРКВІ (1960-1993 РР.)

Олег Каськів

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого, 22, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна*

У статті досліджено вплив отця Софрона Мудрого на розвиток проповідництва в Українській Греко-Католицькій Церкві (1960-1993 рр.). З 1960 до 1974 року Софрон Мудрий виконував обов'язки віце-ректора, а згодом з 1974 до 1993 року, – ректора Української Папської колегії св. Йосафата в Римі. У цей період у Софрона Мудрого складається і знаходить практичне застосування розуміння головних особливостей різних видів проповідництва.

Доктор богослов'я Софрон Мудрий виділяє з-поміж інших типів проповідей винятково церковну проповідь, метою якої є «узгіднення волі людини із Божою волею»

Головною комунікативною метою проповіді є вплив на слухачів, спонукування їх до певних фізичних та духовних дій, тому основне призначення проповідника – так вплинути на своїх слухачів, щоб збудити їхні душевні сили на добрі діяння для інших і облагородження себе самого у світлі християнського вчення.

Проповіді Софрона Мудрого для студентів колегії були, насамперед, практичними, бо теоретичні, катехитичні проповіді молодь загально слухає під час катехизації. Предметом повчань Софрона Мудрого для студентів було все те, що практично спонукує, заохочує і залучає молодь до чеснот, побожності, пильності, сумлінності, а саме:

- 1) добре використання часу;
- 2) взаємна любов;
- 3) пошана до старших, вчителів, батьків;
- 4) подолання вад.

У таких повчаннях Софрон Мудрий застосовував раціональні докази, добираючи такі, що були найбільш переконливими, підсилював їх прикладами, порівняннями. Отець Софрон вибирав такі приклади, щоб були найбільш сприйнятливими для молодих людей.

Софрон Мудрий працюючи віце-ректором і ректором Української Папської колегії св. Йосафата в м.Римі, своєю метою вважав формувати особистість майбутніх священнослужителів, викладаючи для них такі придмети як гомілетика, риторика, катихетика та практичне проповідництво. Пізніше у 1998 році з цією ж метою він видає чи не найперший в Україні методичний посібник для викладача релігії – «Катехитика-проповідництво». Виголошуючи проповіді для семінаристів, бажав зростання їх богословсько-морального знання та покликання до священства. Софрон Мудрий був добрим прикладом проповідника. Його проповіді були чіткі, зрозумілі, багаті на життєві приклади та раціональні докази. Власним прикладом він привчав студентів колегії до ревності, молитви, взаємної любові між братами-священниками, постійної праці та удосконалення [3, с. 19-25].

Працюючи в українській службі радіо «Ватикан», о.Софрон Мудрий 35 років, своїми проповідями підтримував дух українців цілого світу, а одночасно виховував цілу плеяду підпільних семінаристів мистецтву проповідництва, чим зробив значний вплив на розвиток проповідництва в УГКЦ. Сьогодні напевно ми б сказали, що це були що недільні лекції з проповідництва онлайн, які тривали 35 років.

Ключові слова: Софрон Мудрий, отець, проповідь, проповідництво, катихетика, Колегія Св.Йосафата.

Постановка проблеми. З 1960 до 1974 року Софрон Мудрий виконував обов'язки віце-ректора, а згодом з 1974 до 1993 року, – ректора Української Папської колегії св. Йосафата в Римі, та з 1960 році Софрон Мудрий був запрошений для праці в українській секції радіо «Ватикан». Цих 35 років о.Софрон Мудрий був єдиним викладачем з проповідництва, якого слухали сотні тисяч українців в «імперії зла» [6, с. 90-97].

Різні аспекти життя та діяльності Софрона Мудрого досліджували такі вчені як В. Григорчук, О.В. Каськів [4], О. Нечвідова, Л.І. Пена, І.І. Ципердюк, М. Шиптур і ін. Проте, на жаль, вплив о.Софрона Мудрого на проповідництво в УГКЦ (1960-1993 не досліджувалось конкретніше, тому дана стаття актуалізує дане дослідження.

Мета роботи. Бажаємо дослідити вплив о.Софрона Мудрого – віце-ректора, а згодом ректора Української папської колегії святого Йосафата, на проповідництво УГКЦ.

Виклад основного матеріалу. З 1960 до 1974 року Софрон Мудрий виконував обов'язки віце-ректора, а згодом з 1974 до 1994 року ректора Української Папської колегії св. Йосафата, що в Римі [2, с. 25].

У цей період у Софрона Мудрого складається і знаходить практичне застосування розуміння головних особливостей різних видів проповідництва.

Доктор канонічного права Софрон Мудрий виділяє з-поміж інших видів проповідей особливо церковну проповідь, метою якої є «узгіднення волі людини із Божою волею» [10, с. 38].

Фундаментальною метою проповіді є слухачі, та їх заохочення до внутрішніх і зовнішніх дій, тому головне покликання промовця вплинути на слухачів, щоб розпалити їхні душевні сили на позитивні вчинки.

Як віце-ректор і ректор Української Папської колегії св. Йосафата, о. Софрон Мудрий часто промовляв науки-проповіді для студентів колегії. Виголошуючи проповіді для колегіантів Софрон Мудрий велику увагу приділяв тому, щоб предмет повчання тісно був пов'язаний із священничим станом, адже переважна більшість колегіантів готувалася стати священнослужителями.

Софрон Мудрий дуже ретельно готувався до таких наук-проповідей, ретельно підбирав приклади зі Св. Письма та св. Передання, творів Отців Церкви, приклади святих Божих подвижників. Велике значення отець-ректор надавав стилю повчань, вважаючи, що він мусить бути вищим, науковим, поважним, пристосованим до даної аудиторії. Як приклад такого стилю можна навести наступний фрагмент проповіді для семінаристів: «Ось послухайте, дорогі душпастирі, як сам Господь, устами свого пророка Єремії, скаржиться: «Гурт пастухів спустошив мій виноградник, ногами потоптав мою частку, мою любу частку вчинив пустим степом. Її обернено на пустелю і плаче вона, зруйнована, передо мною. Спустошено всю землю, і нікому взяти те до серця» (Єр. 12.10-11) [10, с. 174].

Проповіді Софрона Мудрого для студентів колегії були, насамперед, практичними, бо теоретичні, катехитичні проповіді, молодь загально слухає під час катехизації. Отець Софрон поділяє на чотири категорії проповіді з огляду на зміст: догматичні, пасторально-моральні, літургійні, історичні [5, с. 45]. Предметом повчань Софрона Мудрого для студентів було все те, що практично спонукує, заохочує і залучає молодь до чеснот, побожності, пильності, сумлінності, а саме:

- 1) добре використання часу;
- 2) взаємна любов;
- 3) пошана до старших, учителів, батьків;
- 4) подолання недоліків та пороків [10, с. 174].

У повчаннях Софрон Мудрий застосовував раціональні докази, підшукуючи такі, що були найбільш переконуючими, підсилював їх прикладами, уподібненнями. Отець Софрон віддавав перевагу таким прикладам, які є найбільш сприйнятливі для молодих людей.

Великий елемент проповідей о. Софрона Мудрого під час його перебування в колегії св. Йосафата на посадах віце-ректора та ректора, насамперед, займали катехитичні проповіді.

Софрон Мудрий розрізняв широке та вузьке значення катехизи чи катехизації: у широкому значенні – це усне навчання релігійних правд, у вузькому значенні – це лекція, приклад якоїсь вибраної катехитичної чи біблійної теми.

З огляду на це, у катехитичних проповідях Софрона Мудрого, у ширшому значенні, з'ясовується якась правда віри, представлена в катехизмі; у вузькому значенні, у своїх катехитичних проповідях, спираючись на катехизм, він намагається найбільш обґрунтовано пояснювати певну катехитичну правду, дотримуючись єдності думок і систематичності.

Софрон Мудрий ретельно працював над змістом і формою своїх катехитичних проповідей, слідкуючи, насамперед, за тим, щоб катехитична проповідь ніколи не проходила бути саме проповіддю та не перемінювалася на сухе переказування катехизму [5, с. 79-82].

Отець-проповідник вважав, що завдання катехитичних проповідей полягає в тому, щоби вчити вірних про правди святої віри, про знання, необхідні для спасіння, що катехитичні проповіді є найпевнішим засобом для просвітлення вірних щодо релігії [10, с. 98].

Софрон Мудрий у своїх проповідях виходив із того, що найпершим джерелом Об'явлення завжди залишається Св. Письмо, і що катехизм – це систематичний виклад Св. Письма з метою підсилення слабкої волі людини, яка в цьому світі противиться виконанню волі Господньої. З огляду на це, він вважав, що катехитична проповідь – це найбільш відповідна пожива для душ, без огляду на їхній стан чи ступінь розвитку.

У проповідях Софрон Мудрий використовував три роди аргументів:

- 1) повчання про існування Бога;
- 2) повчання про Божі прикмети;
- 3) повчання про Божу природу, тобто про Пресвяту Трійцю [10, с. 101].

Навчаючи про існування Бога, Софрон Мудрий використовував здобутки природної теології, яка приводить до пізнання Бога як нашого Творця. При цьому він оминав загальних книжкових доказів теодицеї, але базував докази на предметах визначених, на фактах відомих і предметних. Замість стверджувати, що Бог є причиною всіх речей, бо все, що існує, мусить мати свою першопричину, він казав: «Коли вибухне вогонь, тоді всі питають, хто його спричинив. Коли тече річка, знаємо, напевно, що десь є її витoki. Бачимо гарний корабель, будинок, літак, ракету, чи задовольнимося дешевою відповіддю, ніби вони виникли випадково, а чи були побудовані самі собою. Чи ж, отже, цей всесвіт, який для людини ще й надалі лишається непізнаним, але складається з безлічі планет і галактик, не мав би мати свого конструктора, тобто Того, що йому наказав бути таким, яким він є» [11, с. 23-28].

Проповіді Софрона Мудрого про Пресвяту Трійцю є складні, в них він учить про те, що розголошує св. Євангеліє, про одвічні плани Божі щодо нашого усиновлення, про те, яким великим щастям буде для нас оглядання Бога не в подібні створіння, але в Його Особах [10, с. 101].

Повчання про внутрішнє життя Боже ставали в Софрона Мудрого основою цілого ряду проповідей, спрямованих на розбудову в людях того внутрішнього життя, зародком якого є ласка Божа й перебування Трисвятого Бога в душі.

Тож Софрон Мудрий у своїх проповідях говорить про Христа все, що служить кращому пізнанню Його Особи, життя, науки й діянь, тобто що Христос – це Слово Боже, Син Божий в людській подобі, в одній Особі Бог і людина, Спаситель світу. У проповідях

Софрон Мудрий оповідає про земне життя Христа та про Його науку, крок у крок за Євангеліями, оповідає про Його чуда, пророцтва, Його жертву і прославу, в Христі подає вірним ідеал до наслідування у щоденному житті.

Значне місце серед проповідей Софрона Мудрого займають проповіді про Пресвяту Євхаристію. II Ватиканський собор навчає, що «джерелом і вершиною всього християнського життя» є Пресвята Євхаристія.

На переконання Софрона Мудрого, Євхаристія – це осередок цілого християнського життя, тому цю таїну в особливий спосіб він пояснює з проповідниці.

При цьому він використовує три підходи до пояснення цієї теми:

- 1) Євхаристія як безкровна жертва Нового Заповіту;
- 2) Євхаристія як свята таїна й пожива для душі;
- 3) Євхаристія як дійсна, реальна присутність воскреслого Христа серед нас [10, с. 103].

Велику увагу приділяв Софрон Мудрий проповідям про Церкву – Містичне Тіло Христове.

Проповіді про Церкву Софрон Мудрий об'єднує у цикли, які охоплюють такі головні теми:

- 1) Божественне походження Церкви, на підставі Об'явлення й апологетики (тривання, універсальність, єдність, живучість, добродійний вплив Церкви та ін.).
- 2) Мета Христової Церкви: ґрунтовне пояснення цього питання має усунути, на думку Софрона Мудрого, багато непорозумінь щодо взаємин Церкви і цивільної влади, втручання її в справи публічні, економічні, суспільні, у подружнє життя й виховання молоді.
- 3) Ієрархія Церкви, її монархічно-демократичний лад, завдання церковної ієрархії та ставлення вірних до неї, непомільний учительський уряд Церкви як зібрання ієрархії, на чолі з наступником св. апостола Петра.
- 4) Діяльність Церкви впродовж віків, її вплив на цивілізацію, науку, виховання, суспільне співжиття, законодавство. Терпіння, переслідування й перемоги Обручниці Христової [10, с. 105-106].

Великого значення Софрон Мудрий також надавав проповідям про заповіді Божі й церковні. Це значення, на його думку, обумовлено тим, що сьогодні більш ніж колись, Божий закон забуто і зневажено. І тому, як проповідник, він дбайливо у циклах катехитичних повчань пояснював вірянам, чим є цей Божий закон, чому й як слід його дотримуватися.

На думку Софрона Мудрого, абсолютно інакше виглядало б життя людей на світі, якби всі дбайливо й ретельно дотримувалися всіх Божих заповідей. Тоді не було б зневаги Божого імені, лайки, прокльонів, бо люди пам'ятали б наказ першої й другої заповідей Господніх: «Нехай не буде в тебе інших богів, крім Мене», «Не згадуєш імені Господа Бога твого надаремно». В неділі й свята храми Божі були б повними людей, які виконували б третю заповідь Божу – «Пам'ятай святий день святкувати». Не чули б ми ніколи, як батьки скаржаться на своїх дітей, й не бачили б, як гірко плачуть з їхньої лихої поведінки, бо всі діти пам'ятали б про четверту заповідь – «Шануй батька й матір твоїх, щоб тобі було добре й щоб ти довго прожив на землі».

Ми не боялися б, що хтось замахнеться на наше життя порушуючи наказ Творця: «Не вбивай». Якщо люди пильно зберігали б шосту й дев'яту заповіді Божі: «Не чини перелобу», «Не пожадай жінки ближнього твого», набагато менше було б розбитих родин, лікарень для нещасних жертв переступу цих заповідей.

Якби люди були свідомі й дотримувалися б сьомої заповіді, ми спокійно, без спеціальних засувів і сторожі, залишали б, відходячи, нашу кімнату, хату. На світі не було б

злодіїв, шахраїв, розбійників. Всі шанували б чужу власність. Якщо християни зберігали б восьму заповідь Божу, ми не журилися б своїм добрим іменем, славою. Нас ніхто не осуджував би, не обмовляв, не очорнював.

З огляду на психологічно-виховний момент, Софрон Мудрий надає катехитичним проповідям про заповіді Божі форми радше позитивної, ніж негативної. Наводячи аргументи стосовно заповідей Божих, він враховує, що люди інтуїтивно відчують їхнє існування, за допомогою розуму пізнають їхню мету й завдання. Заповіді Божі нормують наше щоденне життя, тому їхня головна мета – подати практичні норми нашої поведінки в усіх її обставинах [10, с. 109].

Приклади дотримання Божих заповідей чи нехтування ними Софрон Мудрий бере зі свого оточення, щоб у слухачів не виникали сумніви, що обставини нашого життя так змінилися, що сьогодні заповіді втратили свою повну вартість і силу.

З катехитичними проповідями про заповіді Божі тісно пов'язані проповіді про гріх. Дотримання заповідей, навчає Софрон Мудрий, – це вчинок добрий, це поглиблення, закорінення в собі все більшого добра, це уникання злого. Гріх, навпаки, – це зрада любові, це переступ заповіді й волі Творця, це вияв легковаження ним, невдячності до нього. Гріх ранив нашу природу, виводить її з нормального річища.

У проповідях про гріх Софрон Мудрий не вважає за доцільне довго пояснювати його негативність, його природу, бо кожний грішник повчить нас набагато краще про це, проте, натомість він більше зупиняється на тому, чим є гріх в очах Божих, чим він є для нас самих.

Отже, можемо зробити висновок, що Софрон Мудрий працюючи віце-ректором і ректором Української Папської колегії св. Йосафата, своєю метою вважав формувати особистість майбутніх священослужителів. Пізніше у 1998 році з цією ж метою він видає чи не найперший в Україні методичний посібник для викладача релігії – «Катехитика» [7, с. 78]. Виголошуючи проповіді для семінаристів, бажав зростанню їх богословсько-морального знання та покликання до священства. Софрон Мудрий був добрим прикладом проповідника. Його проповіді були чіткі, зрозумілі, багаті на життєві приклади та раціональні докази. Власним прикладом він привчав студентів колегії до ревності, молитви, взаємної любові між братами-священниками, постійної праці та удосконалення.

У 1960 році Софрон Мудрий був запрошений для допомоги українській секції радіо «Ватикан», де пропрацював 35 років. Працюючи в українській службі радіо «Ватикан» своїми проповідями Софрон Мудрий підтримував дух українців цілого світу. Це була найулюбленіша місія Софрона Мудрого, яку він міг здійснити для України. Він приклав багато зусиль «...щоб своїми промовами перед мікрофоном закласти ще одну цеглинку для збереження на рідній землі нашої релігійної культури, яка тоді зазнавала жорстких утисків войовничого атеїзму» [9, с. 215].

Основна частина недільних проповідей Софрона Мудрого на радіо «Ватикан» це роздуми над Святим Письмом, вірою, призначенням людини у світлі Божого задуму. Підсумком таких духовних повчань в ефірі стало видання цілого ряду книг, у яких вони зібрані, підготовку до друку і впорядкування яких здійснив отець Софрон Мудрий: «Недільна Благість» (1970 рік) [8], «Благість спасіння» (1975 рік), «Заповіді Божі і Церковні» (1976 рік), «Добра Новина» (1973 рік), «Апостольські повчання на неділі» (1986 рік) [1].

У цих проповідях утілене переконання Софрона Мудрого в тому, що обряди й церковні звичаї є живою відбиткою життя й духу Церкви і в них утілено те, що з волі Божої діється для спасіння наших безсмертних душ. У своїх літургійних проповідях він виражав думку про те, що літургійні обряди являють собою наочне представлення правд святої віри. Як такі вони, отже, мають бути належним чином пояснені. Тому у своїх коротких

повчаннях він пояснює, наприклад, значення знаку св. хреста, який творимо на собі по кілька разів на день, і значення інших літургійних обрядів. Бо вірні мають розуміти значення обрядів, які вони виконують. Оскільки, якщо вони їх не розуміють, їхня участь стає механічною, пасивною, а коли участь людей у якомусь дійстві не є усвідомленою, а є механічною та пасивною, то вони нудьгують, не віддаються всією душею тому, що роблять, і це призводить до того, що їхня побожність не стає глибшою, й вони не отримують духовної користі від такого здійснення обрядів. Тоді як літургійні обряди мають поглиблювати побожність вірян. Тому віряни мають уявляти, яке саме значення має той чи інший обряд. Якщо ж віряни не мають ніякого уявлення про значення обрядів, то вони не в змозі скористатися з них духовно.

Упродовж 1965-1995 років постійно трансливався цикл створених єпископом Софроном Мудрим програм про історію виникнення, становлення, розвиток та ліквідацію в Радянському Союзі УГКЦ, її діяльність у підпіллі і за кордоном. Пізніше ці програми, впорядковані як підручник для духовних семінарій УГКЦ, кілька разів перевидавалися [2, с. 25-27].

Висновки. Софрон Мудрий працюючи віце-ректором і ректором Української Папської колегії св. Йосафата зробив величезний вплив на розвиток проповідництва в УГКЦ (1960-1993рр). Українська колегія Святого Йосафата була єдиною духовною інституцією де виховалися українські душпастирі. Софрон Мудрий був добрим прикладом проповідника, якого можна було почути щонеділі через Ватиканське радіо. 35 років о.Софрон своїми проповідями підтримував дух українців цілого світу, а одночасно виховував цілу плеяду підпільних семінаристів мистецтву проповідництва, чим зробив значний вплив на розвиток проповідництва в УГКЦ. Сьогодні напевно ми б сказали, що це були щонедільні лекції з проповідництва, які тривали 35 років.

Список використаної літератури

1. Апостольські повчання на неділі. Радіопроповіді з Ватикану / Проповідували: Блаженніший Мирослав, Асп. Мирослав Марусин, о. Л. Гуцуляк та ін. – 1-ше вид. Рим : Видавництво оо.Василіян, 1986. 284 с.
2. Каськів О.В. Наукова діяльність Єпископа Софрона Мудрого, Scientific Journal «Virtus», Issue # 35, June, 2019, С. 25-27.
3. О.В. Каськів, В.В. Майка, Вплив Єпископа Софрона Мудрого на семінарійну формування та кадрову політику в Івано-Франківській Єпархії, Добрий Пастир, № 16, грудень, 2021, С. 10-26.
4. Каськів О.В, Минуле та сучасність Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії // Нарис історії Івано-Франківської (Станіславівської) Духовної Семінарії імені Святого Священномученика Йосафата. –Івано-Франківськ, 2007, С. 22-27.
5. Мудрий С. Гомілетика – проповідництво: короткий нарис історії проповідництва / Софрон Мудрий. Рим, 1975. 98 с.
6. Мудрий С. Нарис історії Української папської колегії св. Йосафата в Римі. – Рим : Видання оо. Василіян, 1984. 197 с.
7. Мудрий С. Катехитика : методичні вказівки до курсу «Основи християнської моралі». Івано-Франківськ : Українська Греко-Католицька Церква Івано-Франківська єпархія, 1996. 78 с.
8. Мудрий С. Недільна благовість. Недільні радіопроповіді з Ватикану, Рим : Видавництво оо.Василіян, 1970. 296 с.
9. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння: Спогади мого життя. Вибрані статі та промови. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2008. 215 с.

10. Мудрий С. Проповідництво і катехитика : конспект лекцій. Рим, 1993. С. 38.
11. Шиптур М. Софрон Мудрий : [єпископ Івано-Франківський. Ректор Івано-Франківської теологічної академії] / М. Шиптур // Прикарпатська еліта нової доби : трилогія / М. Шиптур. Івано-Франківськ, 2008. – Т.1. С. 23-28.

**THE INFLUENCE OF FATHER SOFRON MUDRYY
ON THE DEVELOPMENT OF PREACHING
IN THE UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC CHURCH (1960-1993 YE)**

Oleg Kaskiv

*Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj,
Department of Theology studies
Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivs'k, Ukraine*

The article examines the influence of Father Sofron Mudryy on the development of preaching in the Ukrainian Greek Catholic Church (1960-1993). From 1960 to 1974, Sofron Mudryy served as vice-rector, later from 1974 to 1993, as rector of the Ukrainian Pontifical College of St. Josaphat in Rome. During this period, Sofron Mudryy develops an understanding of the main features of various types of preaching and found practical applications.

Doctor of theology Sofron Mudryy stands out from other types of homilies, an exclusive church homily. Its purpose is "harmonizing the will of man with the will of God".

The main communicative purpose of the sermon is an influence the addressees, as well as to encourage them to certain physical and spiritual actions, therefore the main purpose of the preacher is to influence his listeners in such a way as to arouse their mental strength to do good for others and make themselves in the light of Christian teachings.

The homilies of Sofron Mudryy for students were, first of all, practical, because young people generally listen to theoretical, catechetical homilies during catechesis. The subject of the teachings of Sofron Mudryy for students was everything that practically motivates, encourages, and attracts young people to virtues, piety, vigilance, and conscientiousness, namely:

- 1) good use of time;
- 2) mutual love;
- 3) respect for elders, teachers, and parents;
- 4) overcoming defects.

In such teachings, Sofron Mudryy used rational proofs, choosing the most convincing for young people, and reinforced them with examples and comparisons.

Sofron Mudryy, working as vice-rector and rector of the Ukrainian Pontifical College of St. Josaphat, has considered his goal to shape the personality of future priests, teaching them such subjects as homiletics, rhetoric, catechetics, and practical preaching. Later, in 1998, with the same goal, he published the first methodical manual for a teacher of religion in Ukraine – "Catechetics-Preaching". Preaching to seminarians, he wished the growth of their theological and moral knowledge and vocation to the priesthood. Sofron Mudryy was a good example of a preacher. His homilies were clear, understandable, and rich in different life examples and rational proofs. By his example, he taught the students of the college to the zeal of prayer, mutual love between brother-priests, constant work, and improvement.

Working in the Ukrainian service of Radio "Vatican" for 35 years, Fr. Sofron Mudryy supported the spirit of Ukrainians all over the world with his homillies, and at the same time he educated a whole galaxy of underground seminarians in the art of preaching, thereby making a significant impact on the development of preaching in the UGCC. Today, we would probably say that it was every Sunday lecture on preaching that lasted for 35 years.

Key words: Sofron Mudryy, father, homily, preaching, catechetics, Collegium of St. Josaphat.